

Ieskats Kokneses pagasta “Pērseju” jaunsaimniecības uz Zemīšu dzimtas vēsturē (1922. – 1977. g.)

1. attēls. "Pērseju" jaunsaimniecības vieta (1) Pērses upes kreisajā krastā skatā no putna lidojuma. Koknese. 2023. g. 13. maijs. V. Grīviņa foto.

Agrārā reforma un jaunsaimniecību izveidošana

Viens no galvenajiem, jaunajai, 1918. gada 18. novembrī dibinātajai Latvijas valstij veicamajiem uzdevumiem bija sociālo un saimniecisko jautājumu sakārtošana, kas pirmām kārtām nozīmēja vēsturiskā taisnīguma atjaunošanu zemes piederībā. Pirms Pirmā pasaules kara gandrīz puse – 48% no visiem zemju īpašumiem piederēja vairāk nekā vienam tūkstotim privāto muižu, kuru īpašnieki bija Baltijas vācu, poļu un krievu muižnieki. Zemi šie muižnieki bija ieguvuši iekarošanas, latviešu senču pakļaušanas, tiesību atņemšanas un zemnieku nežēlīgas izmantošanas rezultātā. Vidējais muižu lielums bija ap 2000 ha, bet atsevišķu muižu īpašumā koncentrējās vairāki desmiti tūkstoši hektāru zemes. Tajā pašā laikā zemnieku saimniecību zemes veidoja tikai 39% no visiem zemju īpašumiem, bet valstij piederēja aptuveni 10% zemju platības.

Praktiski pie zemes jautājuma kārtošana varēja ķerties tikai pēc Latvijas teritorijas pilnīgas atbrīvošanas un Satversmes sapulces sasaukšanas. 1920. gada rudenī Satversmes sapulce pieņēma Agrāro likumu, kas noteica kārtību, kādā zemes īpašumi ieskaitāmi Valsts zemes fondā un sadalāmi pieprasītājiem.

Likuma 1. daļā “Valsts zemes fonds” (pieņemta 16.09.1920.) tika noteikts, ka jaunu saimniecību ierīkošanai un pastāvošo sīksaimniecību paplašināšanai nodibināms Valsts zemes fonds (VZF). Tajā ieskaitīja visas valsts zemes, bijušās valsts un privātās muižas un mežus. Fondā iekļāva 8557 hipotekārās vienības – 1479 muižas, 294 pusmuižas, 171 mācītāja muižu, 202 mājas, 546 atsevišķus zemes gabalus un 5865 nomas zemes gabalus. Kopumā VZF veidoja 3,4 miljonus ha jeb 52% no visas zemes kopplatības, no kuriem privāto muižu zemes veidoja 79 %. Sadalāmais fonds bija noteikts 1,6 miljonu ha apjomā. VZF nonāca arī 1,6 miljons ha (91%) Latvijas mežu. Fondā neieskaitīja no muižām pārdoto zemi zemniekiem, ja to bija ieguvuši Latvijas pilsoņi. Bijušajiem zemes īpašniekiem, ja viņi nebija cīnījušies pret Latvijas valsti, paredzēja atstāt neatsavināmo daļu 50 ha platībā, bet izņēmuma gadījumos arī līdz 100 ha.

Satversmes sapulcē tika nolemts, ka jautājums par atlīdzības kārtošānu VZF ieskaitīto zemju un muižu īpašniekiem galīgi jānosaka ar īpašu likumu, atstājot šo jautājumu 1. Saeimai. 14.04.1924. 1. Saeimā tika pieņemts likums, ka muižnieki par atsavināto zemi un visu, kas pie tās pieder, atlīdzību nesaņem.

Nākamajā dienā pēc Agrārās likuma 1. daļas pieņemšanas, tika pieņemta likuma 4. daļa “Zemes ierīcības komitejas” (17.09.1920.). Tā noteica, ka VZF sadalīšanai un zemes piešķiršanai ir dibināmas dažādu līmeņu zemes ierīcības komitejas.

Likuma 2. daļa “Valsts zemes fonda izlietošana” (pieņemta 21.12.1920.) noteica, ka VZF sadalāms pamatā jaunsaimniecību izveidei. Jaunsaimniecības drīkstēja veidot ne lielākas par 22 ha, bet ne mazākas par 15 ha. Tāda lieluma saimniecības varēja apstrādāt viena ģimene bez algota darbaspēka. Lauksaimniecībā nederīgu zemi ar vai bez meža, ūdeņus, purvus varēja piešķirt virs normas, bet ne vairāk par 5 ha, t. sk. arī mežu līdz 3 ha. Zemi piešķīra privātīpašumā par simbolisku samaksu – vidēji 10–20 lati par 1 ha. Šī cena bija 20–27 reizes zemāka par reālo zemes tirgus cenu. Piešķirtā zeme bija jāizpērk 41 gada laikā.

Galvenie zemes sadales principi:

- zeme piešķirama vispirms tiem, kuri šīs tiesības ieguvuši cīņā par Latvijas neatkarību un tiem, kuri jau pierādījuši savu tieksmi un varēšanu saimniekot;
- zeme piešķirama tiem bezzemniekiem – ilggadējiem zemes lietotājiem un rentniekiem, kuri pierādījuši savas saimniekošanas spējas un ieguldījuši šajās saimniecībās darbu un kapitālu;
- zeme piešķirama tiem bezzemniekiem, kuri apņemas un ir spējīgi zemi apstrādāt, nodrošinot to ar savas ģimenes darbaspēku un pietiekamu lauksaimniecības inventāru.

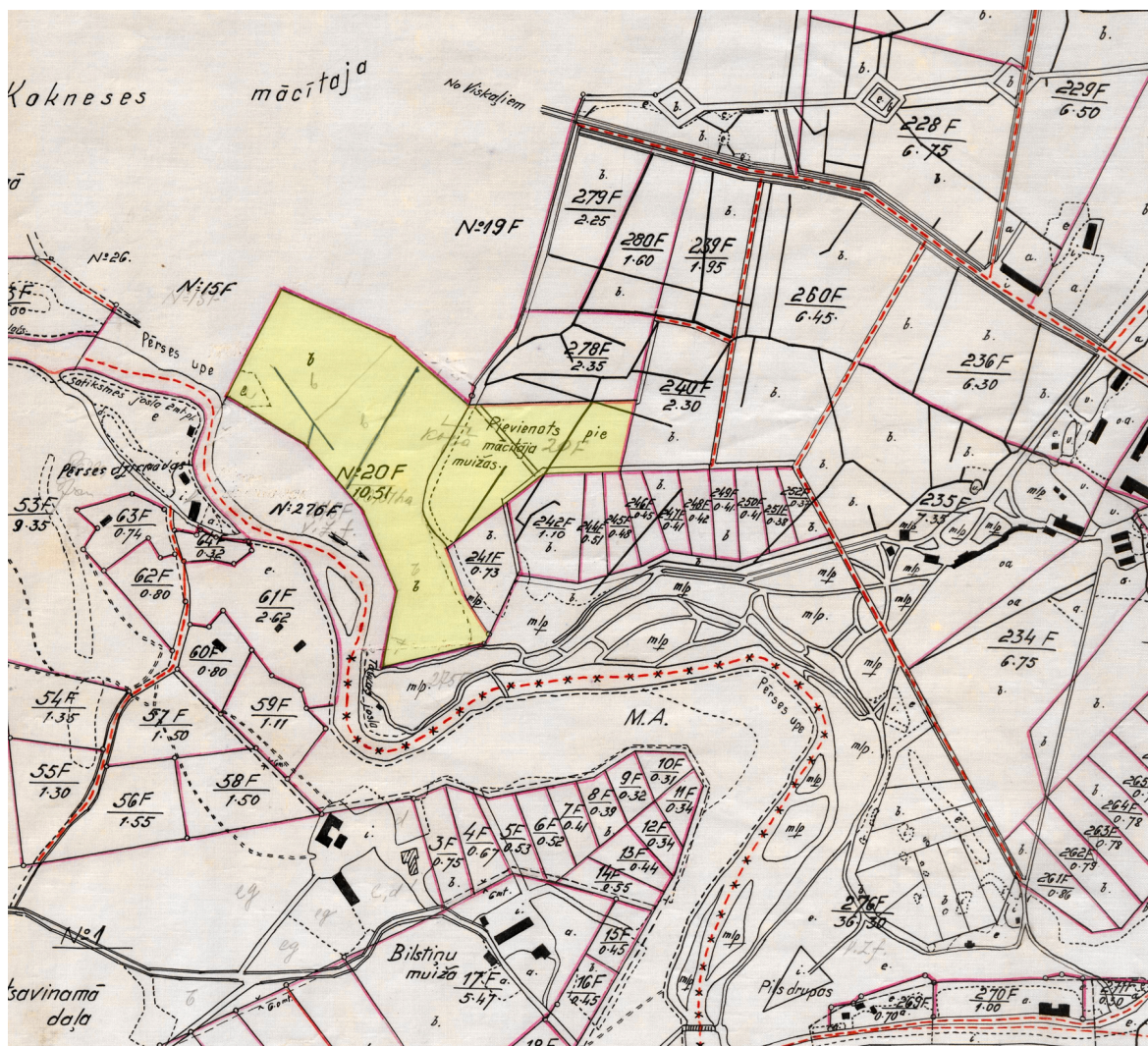
Agrārās reformas likuma 3. daļa “Agrārās reformas nostiprināšana” (pieņemta 03.05.1922.) aizliedza no jauna apvienot viena saimnieka rokās vairāk par 50 ha zemes. Tika aizliegts arī pastāvošos un jauniegūtos lauku zemes īpašumus sadalīt mazākos gabalos par 10 ha. Izņēmumi bija pieļaujami ar valdības atļauju un tikai gadījumos, ja sadalītos zemes gabalus izlietoja ne lauksaimniecības, bet citām vajadzībām.

Pēc agrārreformas Latvijas sociālā struktūra ievērojami mainījās. Ja zemniekiem pirms agrārās reformas piederēja 39,32% Latvijas zemes, tad pēc tās jau 68% zemes atradās zemnieku rokās. Ja pirms reformas ap 66% lauksaimniecībā strādājošie bija bezzemnieki, tad pēc reformas 80% laucinieku bija zemes īpašnieki un viņu ģimenes. Tas radīja paliekošas pārmaiņas šo ļaužu sociālā

domāšanā un nacionāli politiskā stājā![1]

Tāpat kā pārējā Latvijā, arī Koknesē zemes ierīkošana tika sākta **1921. gadā**, veicot pagasta muižu zemju uzmērīšanu un gabalu sadalīšanu jaunsaimniecībām, dārzsaimniecībām, amatnieku gabaliem, apbūves gabaliem (ciematos un miestos) un rūpniecības uzņēmumiem (2. attēls). Ilggadīgo rentes māju gabali palika vecajās robežās, tās vietumis noapaļojot.

1922. g. 1. maijā oficiālajā izdevumā "Zemes Ierīcības Vēstnesis" tiek publicēts Centrālās Zemes ierīcības komisijas 22. marta lēmums (prot.nr. 198, p. 41.) piešķirt Jānim Zemītim Rīgas apriņķa Kokneses pagasta mācītāja muižā nodalīto zemes gabalu nr. 20 13,91 ha kopplatībā.[2]

2. attēls. Jaunsaimniecība nr. 20F ("Pērsejas") Rīgas apriņķa Kokneses pagasta Kokneses un Bilstiņu muižu sadalīšanas projektu plānu izvilkumā. Samērs 1: 5200. LVVA 1679. f., 190. apr., 1030. lieta.

Piešķirtā īpašuma nostiprināšanu zemesgrāmatā Jānis Zemītis veic tikai **1928. gadā**, pēc tam, kad 1927. gada 29. martā noslēdzis izpirkšanas līgumu (3. attēls) ar Zemkopības ministriju. Par "Pērseju" jaunsaimniecību J.Zemītim valstij jāmaksā 487 lati, kurus tas sedz ar Valsts zemes bankas ķīlu zīmju aizdevumu kopsummā 2000 latu.

Līgumam pievienotajā notāra apstiprinājumā lasām, ka Jānis Pētera dēls Zemīts dzīvo Jelgavā, Skolotāju ielā nr. 3, dz. 2 un savu personību pierādījis ar 3. Jelgavas kājnieku pulka komandiera 1927. gada 20. aprīlī izdotu personas apliecību nr. 3232.

2000 latu vērtu hipotēku par labu Valsts zemes bankai Rīgas-Valmieras zemes grāmatu nodaļa reģistrē kā apgrūtinājumu "Pērseju" zemesgrāmatā 1928. gada 15. maijā.[3]

Noraksts

Mod. 15
5520-24
14/12.28

Forma lit. L.

Zemkopības ministrija, pamatojoties uz likumu par valsts zemes fonda piešķirto un piešķiramo zemi novērtēšanu un pārdošanu dzimts īpašumā vai atdošanu dzimts nomā un uz likumu par nekustamu īpašumu korborēšanu sakarā ar agrarās reformas likumu, kā pārdevēja no vienas puses, un Latvijas pilson is Jānis Pētera dēls Zemīts

kā pircējs no otras puses, ar saistošu spēku kā priekš līguma slēdzējiem, tā arī viņu mantiniekiem un tiesību tālāk ieguvējiem, noslēdza sekošu līgumu.

1. Zemkopības ministrija pārdod un nodod pircējam divus gabal us zemes Nē 20520Ez līdz ar visiem tās piederumiem, kopplatībā divpadsmit ar desmitdesmit sešām simtdaļām (12,96) hektara, vairāk vai mazāk, cik izrādīsies dabā galīgi uzmērījot un robežas regulējot. Pārdodamā zeme ar nosaukumu "Pērsejas" atdalāma no valstij Rīgas apriņķī, Stānases pagastā piederošās Stānases mācītāja muižas, kas ieviesta zemes grāmatu reģistri ar Nē 283.

2. Iepriekšējā pantā minēto zemi ar tās piederumiem pārdod pircējam par četri simti astoņdesmit septiņiem latiem / Ls 487,- ieskaitot šai sumā 0% par nenomaksāto izpiršanas maksu līdz 1927. gada pirmam novembrim. Šīs sumas dzēšanai pircējs iemaksājis Ls _____ un atlikumu Ls 487,- sedz ar Valsts zemes bankas ķīlu zīmju aizdevumu, kuŗam ar pircēja piekrišanu pievienoti valsts aizdevumi Ls 1573,-, kas kopumā iztaisa divi tūkstoši (2000,-) latu. Izpiršanas sumas atlikums nolidzināms augšminētās bankas 4% ķīlu zīmēs pēc nominalvērtības.

3. Šā ķīlu zīmju aizdevuma Ls 2000,- un šā panta «e» punktā norādīto maksājumu nodrošināšanai pircējs iekilā Valsts zemes bankai ar šo līgumu iegūto nekustamu mantu līdz ar visiem

Armijas apkalpo, Rīga.

3. attēls. Jāņa Zemīša ar Zemkopības ministriju 1927. gada 29. martā noslēgtais "Pērseju" izpirkuma līgums. LVVA 1615.f., hipotēkas nr. 9328 ("Pērsejas"), 2.-4. lapa.

Nav zināms, kādiem tieši mērķiem J. Zemītis ņem lielāku aizdevumu nekā nepieciešams izpirkuma maksai, taču visdrīzāk tas paredzēts ēku būvniecībai un/vai inventāra iegādei.

1928. gada 14. novembrī ar Triju Zvaigžņu ordeņa domes lēmumu 3. Jelgavas kājnieku pulka 4. rotas komandierim kapteinim Jānim Zemītim tiek piešķirts V. šķiras TZO.[4]

1929. g. lauksaimniecības skaitīšanas fonda Kokneses pagasta lietā "Pērseju" īpašnieks ir Jānis Zemītis. Anketā norādīts, ka īpašnieks savu saimniecību pats neapsaimnieko, dzīvo Jelgavā. Kopplatība 36 pūrvietas (1 Vidzemes pūrvietas – 0,371 ha). Tai skaitā aramzeme – 20 pv., augļu un sakņu dārzs – 2 pv., pļavas – 5,2 pv., ganības – 5,2 pv.

Visa zeme izrentēta Pēterim Zemītim, domājams, Jāņa tēvam.

"Pērsejās" ir 1 koka dzīvojamā māja. Saimniecībā vēl atrodas 1 koka kūts/stallis un 1 koka labības šķūnis. Visas ēkas celtas no 1920. līdz 1929. gadam. Mājā 8 istabas. Īpašnieks neapdzīvo nevienu no tām, 6 – saimniecības vadītājs ar ģimeni, 2 – algoti strādnieki vai citi iedzīvotāji.[5]

1930. gadā Zemītis zemes bankai lūdz un saņem vēl papildu 500 latu aizdevumu. Hipotēka reģistrēta 1930. gada 25. februārī.

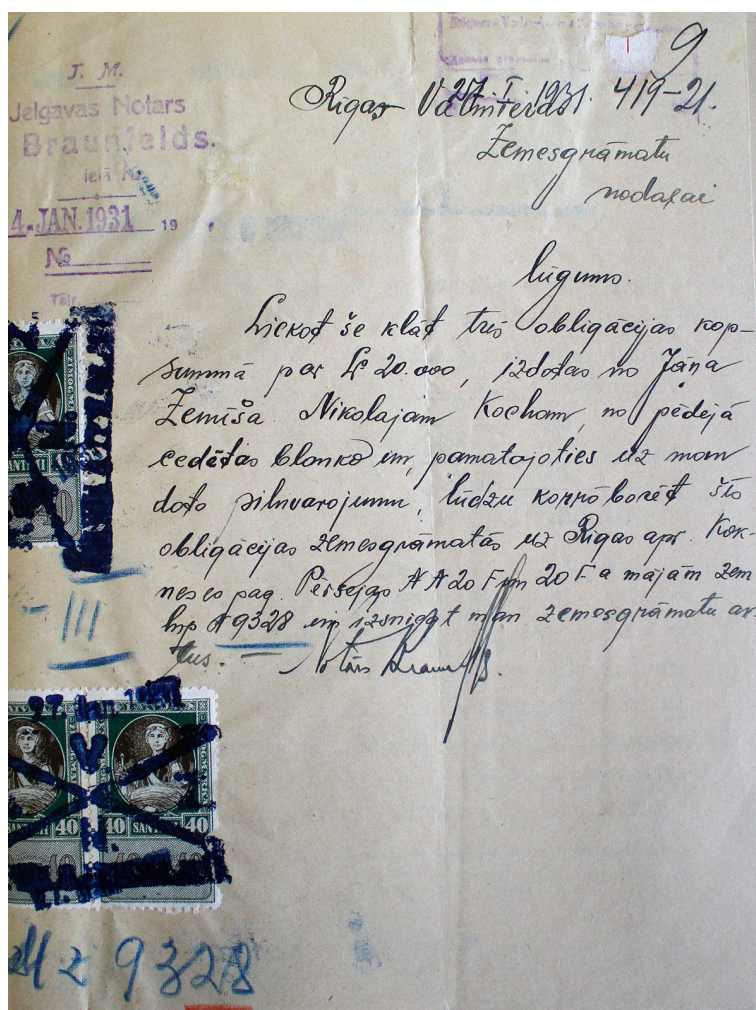
Ieķīlājuma rakstā noteikti Jāņa Zemīša īpašuma tiesību ierobežojumi un pienākumi:

- 1) bez Bankas atļaujas nedalīt un neatsavināt ieķīlāto nekustamo mantu;
- 2) bez Bankas ziņas nesaņemt no nekustamās mantas nomniekiem maksājumus uz priekšu ilgāk par vienu gadu;
- 3) nepārdot un nenoplēst bez Bankas atļaujas uz ieķīlātās zemes atrodosās ēkas un būves, un nesamazināt ieķīlātās mantas vērtību;
- 4) apdrošināt kā tagad esošās tā arī vēlāk uzceltās ēkas pret uguni par summu, kādu nosaka Banka, pie kam apdrošināšanas iestāde izraugama ar Bankas piekrišanu, bet apdrošināšanas polise vai apliecība cedējama uz Valsts Zemes Bankas vārda un uzglabājama Bankā. Gadījumā, ja ēkas nebūtu apdrošinātas, vai apdrošinājuma termiņš netiktu noteiktā laikā atjaunots, – Valsts Zemes Bankai tiesība apdrošināt ēkas, kā arī atjaunot ēku apdrošināšanu uz mana (t.i. Jāņa Zemīša – red. piez.) rēķina;
- 5) atļaut Bankas pārstāvjiem apskatīt ieķīlāto zemi ar piederumiem un uz viņas atrodosos mantu;
- 6) maksāt par katru notecējušu pusgadu, ne vēlāk kā 30. aprīlī un 31. oktobrī Bankas statutu § 34 paredzētos maksājumus; par termiņos nenomaksātām summām maksājama soda nauda 1 % par katru pilnu vai iesāktu nokavētu mēnesi, pie kam nepilni mēneši un latī skaitās par pilniem;
- 7) padoties visiem Valsts Zemes Bankas statutu noteikumiem.[6]

Nolīgtajā laikā un apmērā Jānis Zemītis savu parādu bankai tomēr nemaksā un **1931. gada 17. janvārī** Valsts zemes banka sūta pieprasījumu Rīgas-Valmieras zemes grāmatu nodaļai ar lūgumu izsūtīt pilnīgu zemes grāmatu reģistra izrakstu par "Pērsejām", kas tai vajadzīgs parāda piedzīšanas ierosināšanai tiesas ceļā.[7]

No "Pērseju" pārdošanas izsolē Jānim Zemītim izdodas izvairīties, aizņemoties naudu no kāda Nikolaja Koha. **1931. gada 27. janvārī** pie Jelgavas notāra Frīdriha Braunfelda, kā nodrošinājuma ķīlu norādot "Pērseju" nekustamo īpašumu, tiek noslēgti trīs atsevišķi aizdevuma līgumi kopsummā par 20,000 latu. Notārs tajā pat dienā nosūta Rīgas-Valmieras zemesgrāmatu nodaļai šādu lūgumu (4. attēls):

"Liekot šē klāt trīs obligācijas kopsummā par Ls 20,000, izdotas no Jāņa Zemīša Nikolajam Kocham, no pēdējā cedētas blanko un, pamatojoties uz man doto pilnvarojumu, lūdsu korroborēt šīs obligācijas zemesgrāmatās uz Rīgas apr. Kokneses pag. Pērsejas Nr. Nr. 20 F un 20 Fa mājām zem hip. Nr. 9328 uz izsniegt man zemesgrāmatu aktus." [8]

4. attēls. Notāra Braunfelda 1931. g. 27. janvārī Rīgas-Valmieras zemesgrāmatu nodaļai nosūtītais lūgums ierakstīt "Pērseju" zemesgrāmatā N.Koham J. Zemīša izdotās obligācijas par Ls 20,000. LVVA 1615.f., hipotēkas nr. 9328 ("Pērsejas"), 9. lapa.

Pagaidām nav saprotams, kā Zemītis panāca, lai minētais Nikolajs Kohs viņam aizdod tam laikam salīdzinoši lielu naudas summu, kas visdrīzāk pārsniedza "Pērseju" tirgus vērtību. Iespējams, Kohs ir Zemīša sievas Jūlijas, pēc tautības vācietes, radnieks. Vērts atzīmēt, ka, saņemot 20,000 latu skaidrā naudā, Zemītis šos līdzekļus neizmanto, lai dzēstu visu tobrīd 2500 latu vērtu Valsts zemes bankas hipotēku, bet nomaksā tikai kavētos termiņmaksājumus.

1920.-to un 1930.-to gadu mijā Latvijā plaši izvērsās tūrisma kustība. Viens no populārākajiem galamērķiem ir Daugavas senleja, īpaši ainaviskajā, majestātiskām klintīm un straujām krācēm bagātajā Pļaviņu – Kokneses posmā, kuru Mārtiņš Sams žurnālā "Atpūta" 1931. gadā publicētā rakstā nodēvē par "tūristu Eldorado". [9]

K.L. Vanags izdevumā "Pašvaldības Balss" 1932. gadā publicētā rakstā "Jaunākais tūrisma laukā"

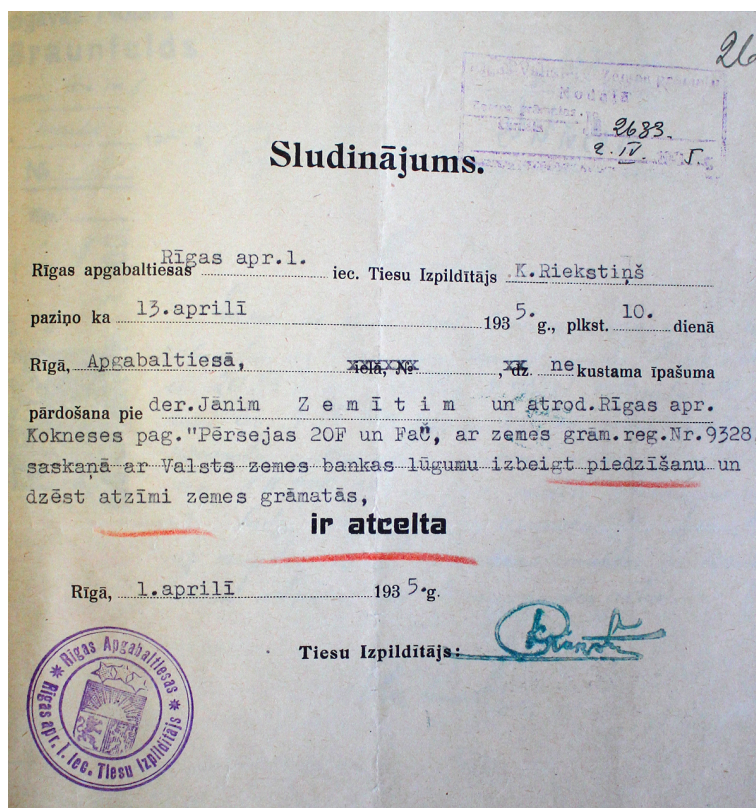
min, ka Koknesē, Kandavā, Piltenē u.c. apceļotos apvidos no tūristiem par pienu, maizi un naktsmītni ņem tikpat, cik Rīgas dārgajās viesnīcās.[10]

Saprotams, Vanaga apgalvojums par tūristiem prasītajām dārgo Rīgas viesnīcu cenām ir pārspīlējums, taču tas liecina, ka daļa Daugavas piekrastes vietējo iedzīvotāju izmanto radušos tūrisma pakalpojumu pieprasījumu kā iespēju papildu ienākumu gūšanai.

Netiešu liecību par Zemīšu ģimenes centieniem līdzās lauksaimniecībai attīstīt ar tūrismu saistītu (vasarnieku izmitināšanas) uzņēmējdarbību sniedz divas rakstnieka Friča Rokpeļņa no Kokneses "Pērsejām" 1932. g. 28. jūlijā un 1933. gada 18. jūlijā literatūrzinātniecei M. Birkertei rakstītas vēstules.[11]

Oficiālais izdevums "Valdības Vēstnesis" 1934. gada 12. oktobrī publicē Rīgas apgabaltiesas Rīgas apriņķa 1. iecirkņa tiesu izpildītāja K. Riekstiņa paziņojumu, ka 1935. gada 13. aprīlī pēc Valsts zemes bankas prasības lietā par aizdevuma Ls 1950 nenomaksātiem termiņmaksājumiem Rīgas apgabaltiesas civilnodaļas sēžu zālē pārdos pirmajā publiskajā izsolē Jāņa Zemīša nekustamo mantu pilnā sastāvā, kas atrodas Rīgas apr. Kokneses pag. un ierakstīta zemes grāmatu reģistra 9328. num. un sastāv no Kokneses mācītāja muižas atdalītā zemes gabala "Pērsejas Nr. 20F un 20Fa", 12.96ha kopplatībā.

Nekustamas mantas izsoles vērtība Ls 4172 un tai ir hipotēku parādi Ls 22,500.[12]

5. attēls. Tiesu izpildītāja K. Riekstiņa sludinājums par pret J. Zemītim piederošā īpašuma "Pērsejas" vērstās parādu piedzišanas izbeigšanu. LVVA 1615.f., hipotēkas nr. 9328 ("Pērsejas"), 32. lapa.

Nenomaksātais parāds Zemītim ir Ls 216,85. Saņemot ūtrupes paziņojumu, viņš parādu Zemes bankai nomaksā un **1935. gada 1. aprīlī** K. Riekstiņš nosūta Rīgas-Valmieras zemes grāmatu nodaļai lūgumu (5. attēls) dzēst atzīmi par piedziņu.[13]

1935. gada tautas skaitīšanas anketā kā "Pērseju" īpašnieks ir norādīts Jānis Zemītis, 3. Jelgavas kājnieku pulka [kapteinis]. Apdzīvotas 8 istabas. Mājā tobrīd saskaitīti 5 cilvēki, kas dzīvo 2 mājsaimniecībās.

1) Pēteris Zemītis (dz. 1862) un viņa dēls Otto (dz. 1904);
2) Viktors Glaudiņš (dz. 1905, laukstrādnieks), Aleksandra Podvinskis (dz. 1912), kas vispirms ierakstīta kā Glaudiņa civilsieve, bet tad šis ieraksts pārsvītrots un virs tā uzrakstīts "sveša", Aleksandras meita Jadvīga Podvinskis (dz. 1934).[14]

1935. gadā Jānis Zemītis, pēc tam kad atvaļinās (vai tiek atvaļināts?) no dienesta Latvijas armijā, kopā ar sievu Jūliju un meitu Āriju no Jelgavas pārceļas uz dzīvi "Pērsejās".[15]

1937. gadā tiek pieņemts jauns, iepriekšējos normatīvos aktus papildinošs Meliorācijas likums, kas nosaka (33.p.), ka "zemes īpašniekam var uzlikt par pienākumu piedalīties meliorācijas ietaišu ierīkošanas un uzturēšanas izdevumu segšanā samērīgi ar iegūto vai iegūstamo labumu." 86.–88. punktā teikts: "Meliorācijas sabiedrībai ir tiesība biedra dalības naudas samaksu nodrošināt ar ķīlas tiesību, ierakstot hipotēku zemes grāmatās uz biedra nekustamu īpašumu bez viņa piekrišanas par labu sabiedrībai vai tās kreditoriem nenomaksātās dalības maksas apmērā. Šo hipotēkas ierakstu zemes grāmatās izdara uz Zemkopības ministrijas vienpusēju pieprasījumu, pie kuras meliorācijas sabiedrībām jāgriežas ar lūgumu.

Ja Valsts zemes banka izsniedz sabiedrībai aizdevumu apstiprinātā meliorācijas projektā paredzēto darbu izdarīšanai, tai ir tiesība aizdevumu nodrošināt ar ķīlas tiesību, ierakstot hipotēku sev par labu zemes grāmatās uz katra sabiedrībā esošā dalībnieka nekustamu īpašumu, bez viņa piekrišanas, meliorācijas projektā viņam noteiktās dalības maksas apmērā.

Ja sabiedrība nekārto zemes meliorācijai izsniegtā Valsts zemes bankas aizdevuma procentu vai parādu maksājumus, banka var tos piedzīt tieši no sabiedrības biedriem."[16]

1937. gada 15. septembrī, pamatojoties uz šo likumu un "Valdības Vēstnesī" 1936. gada 20. Nr. izsludināto Kokneses pagasta meliorācijas sabiedrības "Skudres" dalībnieku nekustamas mantas sarakstu, Valsts zemes banka nosūta lūgumu Rīgas-Valmieras zemesgrāmatu nodaļai nostiprināt Rīgas apr. Kokneses pag. Pērsejas 20F, 20Fa māju zemesgrāmatas folijā Nr. 9328 par labu Valsts zemes bankai kā minētās meliorācijas sabiedrības kreditoram mājas īpašnieka dalības naudas nodrošinājumu 52 latu.[17]

1937. gada 26. novembrī tiesu izpildītājs K. Riekstiņš atkal sūta Rīgas-Valmieras zemes grāmatu nodaļai lūgumu ierakstīt "Pērseju" zemes grāmatā piedzīšanas atzīmi. Parāda summa šoreiz Ls 429,39.[18]

1938. gada "Valdības Vēstneša" 14. janvāra numurā tiek izsludināta "Pērseju" izsole. Valsts zemes bankas aizdevums tagad pieaudzis līdz Ls 4920, bet hipotēku parādi līdz 26,052. Lielāka ir arī īpašuma izsoles vērtība – Ls 5600. Izsoli paredzēts noturēt 19. martā.[19]

Tāpat kā 1935. gadā J. Zemītis, saņemot izsoles paziņojumu, parādu nomaksā un 21. martā zemes grāmatā attiecīgais ieraksts tiek dzēsts.[20]

Domājams 1930. gadu sākumā "Pērsejās" iesākto tūrisma uzņēmējdarbību Jānis Zemītis turpina arī vēlāk, nu jau pats dzīvodams Koknesē. **1938. gada 2. jūlija** "Brīvās Zemes" numurā publicēts Sabiedrisko lietu ministrijas tūrisma nodaļas sagatavots saraksts ar Rīgas apriņķa atpūtas vietu un pansiju uzskaitījumu. Ar "atpūtas vietām" šajā sarakstā domātas valsts, uzņēmumu un privātpersonu piedāvātas naktsmītnes ar un bez ēdināšanas, bet ar "pansijām" – labiekārtotas viesnīcu tipa iestādes. Citu atpūtas vietu starpā minētas arī Kokneses "Pērsejas" (pārz. J. Zemītis, tālr. 58; 14 dienas Ls 35, –). Salīdzinoši Kokneses pansijā – viesnīcā "Baltā māja" par istabu ar pansiju (t.i. ēdināšanu) dienā jāmaksā Ls 3,50, tātad par Ls 1 vairāk nekā apmetoties pie Zemīša.[21]

1939. gada 12. janvārī tiesu izpildītājs K. Riekstiņš trešo reizi (pavisam tā jau ir ceturrtā reize) sūta Zemes grāmatu nodaļai lūgumu reģistrēt Valsts zemes bankas prasības piedzīšanas atzīmi. Šoreiz summa ir Ls 311,22. Un atkal Zemītis līdz izsolei, kas noteikta 7. oktobrī, parādu nomaksā.[22]

1939. g. 27. jūnijā aizpildītā lauksaimniecības skaitīšanas anketā Kokneses pagasta lietā "Pērseju" īpašnieks ir Jānis Zemītis. Īpašums izdalīts no valsts fonda zemes. Sastāv no diviem atsevišķiem gabaliem. Kopplatība 34,98 pūrvietas, tai skaitā aramzeme un dārzi kopā – 22 pv., pļavas – 5 pv., dabiskas ganības – 1,50 pv., mežs – 3,50 pv.

"Pērsejās" ir 1 koka dzīvojamā ēka 32 kv. asu (1 kvadrātass – 4,552 m²) platībā ar 7 istabām, kuras visas apdzīvo īpašnieks un viņa ģimene. Īpašumā atrodas arī 1 mūra dziļā kūts 16 kv. asu platībā, 1 koka labības šķūnis, 1 cita pielietojuma koka šķūnis, 1 koka pirts, 1 koka pagrabs un 1 aka ar cementa grodiem. Visas ēkas celtas no 1920. – 1934. gadam. Kūts un barības šķūnis zem viena jumta. Īpašuma gada laikā izlietoti 20 m³ pakaišu kūdras.[23]

Iedzīvotāju saraksts

Rīgas apriņķis
 Nama Pērseja atrodas Kokneses pagasta ciemā, ielā № _____ Laukos uzrādāms mājas
 (apdzīvotās vietas) nosaukums
 Nama (mājas) īpašnieks, pārvaldnieks vai viņa vietnieks Jānis Zemītis, Kokneses pagasta Pērsejās
 Dzīvokļu skaits namā 8 Iedzīvotāju skaits namā 8

Dzīvokļa Nr.	Uzvārds un vārds (iņpildāms pēc pases)	Dzimums (vīr., siev.)	Dzimē. gads, mēn., diena vieta	Tautība Teltība	A m a t s Nodarbošanās (kādā darbu strādā)	Kad pierakstīts tagadējā dzīves vieta	Kad un no kurienes ieradies (iņpildāms par visiem, kas apmet. uz dzīvi pēc 1940. g. 16. VI)	Piezīmes (Atzīmējama prombūte, piem., izbraucis uz laukiem u. t. l.)
1	Zemītis Jānis	vīrišķs	1894. 24. apr. Koknesē	latviešu	Pirmnieks Lauksaimniecība	1935. gada 25. 12.		
2	Zemītis Jūlija	✓ sievišķa	1897. 30. 12. Rāstina	latviešu	Mājsaimniecība	1935. gada 25. 12.		
3	Zemītis Ārija	✓ sievišķa	1936. 29. 12. Ēlgara	latviešu	skolniece	1935. gada 25. 12.		
4	Zemītis Eduards	vīrišķs	1908. 30. 12. Bērsnabija	latviešu	students	7. jūlija 1941. g.	7. jūlija 1941. g. - iņbūdis no savsaimniecības	
5	Zemītis Pēteris	vīrišķs	1862. 20. 12. Koknesē	latviešu	Darba nespejīgs	1920. gada 13. 12.		
6	Valdenmayers Katrīna	✓ sievišķa	1860. gada 24. jūnijs Ēlgara	ēģu katolietis	Darba nespejīgs	1936. gada 20. jūlija		
7	Šūters Stepano	vīrišķs	1911. gada 14. dec. Aulija pag.	krievu	mārnīks	1941. g. 24. jūnijs		
8	Šūters Tassa	✓ sievišķa	1921. gada 10. 12. Aulija pag.	krievu	mājsaimniecība	1941. g. 24. jūnijs		

6. attēls. "Pērseju" lapa 1941. gada augusta tautas skaitīšanas Kokneses pagasta žurnālā. LVVA 1308. f., 15. apr., 3742. lieta, 381. lapa.

1941. gada augusta tautas skaitīšanas anketā (6. attēls) kā "Pērseju" īpašnieks norādīts Jānis Zemītis.

Mājā dzīvo 8 cilvēki – Zemīšu ģimene, Guževu ģimene un vēl viena sieviete:

- 1) Jānis Zemītis, dz. 1894.g. 24. apr. Koknesē, luter., amats/nodarbošanās – virsnieks, lauksaimniecība. Tagadējā dzīves vietā pierakstīts 1935. g. 25. maijā;
- 2) Jūlija Zemītis, dz. 1897.g. 20. janv. Kišiņevā, vāciete, luter., nodarb. – lauksaimniece. Pierakst. 1935. g. 25. maijā;
- 3) Ārija Zemītis, dz. 1926. g. 29. sept. Jelgavā, luter., skolniece. Pierakst. 1935. g. 25. maijā;
- 4) Eduards Zemītis, dz. 1918. g. 30. maijā Bessarābijā, students. Pierakst. 1941. g. 7. jūlijā. 7. jūlijā 1941. g. izbēdzis no sarkanarmijas;
- 5) Pēteris Zemītis, dz. 1862. g. 20. martā Koknesē, luter., darba nespējīgs. Pierakstīts 1920. g. 13. jūlijā;
- 6) Katrīna Valdenmeyers, dz. 1860. g. 21. jūnijā Prāgā, čehiete, katoļticīga, darba nespējīga. Pierakstīta 1936. g. 20. jūlijā;
- 7) Stepans Guževs, dz. 1911. g. 4. dec. Aulejas pag., krievs, vecticībns., nodarb. – mūrnieks. Pierakstīts 1941. g. 24. aprīlī;
- 8) Vassa Guževs, dz. 1921. g. 10. aug. Aulejas pag., krieviete, vecticībns., nodarb. – mājsaimniecība. Pierakstīta 1941. g. 24. aprīlī.[24]

Par "Pērseju" īpašnieka Jāņa Zemīša tālāko likteni varam gūt priekšstatu no A. Grūtupa dokumentālās prozas grāmatas "Observators", kurā viņš, kā pats priekšvārdā norāda – balstoties uz arhīvu dokumentiem un laikabiedru atmiņām – apraksta mākslinieka un mākslas zinātnieka Jurgā Skulmes tiesāšanu. **1977. gadā** krievpadomju okupācijas iestādes Skulmi apsūdzēja un notiesāja par "padomju iekārtas diskreditēšanu".

Grūtups raksta:

"Lai Skulmi apsūdzētu, meklēja visu, ko varēja. Izskatīja daudzu aģentu ziņojumus. Šķirstīja un lasīja, līdz beidzot atrada. Jau septiņdesmitajā gadā par Jurgā ziņojuši divi aģenti. Kāds "Auza" rakstīja, ka Skulme dibinājis sakarus ar ārzemēm. Noorganizējis slepenu ziņu pārsūtīšanas kanālu. Informējis Latvijas Sociāldemokrātiskās strādnieku partijas Ārzemju komiteju. Sūtījis tai dažādus materiālus. Nesen komitejas uzdevumā mēģinājis izvest bijušā Latvijas armijas un leģiona kapteiņa Zemīša memuārus. Par memuāru esamību zinājušas emigrantu aprindas Zviedrijā, Austrālijā un Amerikā. Taču pasākums izgāzies. Par to stāstījis aģents "Pēteris". Viņa klātbūtnē Zemītis savu nodomu grozījis un memuārus sadedzinājis.[Obs,76]

Lai to pārbaudītu, uz prokuratūru uzaicināja bijušo VDK aģentu Frici Roni. Viņš bija tas, kurš drošībnieku uzdevumā pieskatīja Zemīti. Ziņoja par bijušā virsnieka gaitām, domām un iecerēm. Aģents "Pēteris" jeb Fricis Ronis baudīja īpašu komitejas uzticību. Cilvēks pieredzējis. Par "dzimtenes nodevību" četrdesmit sestajā notiesāts uz desmit gadiem. Sākotnēji sēdējis Rīgas lēģerī. Cietumā iepazīties ar Jāni Zemīti. Arī viņš ieslodzītais. Vēlāk kopā rakuši Noriļskā ogles. Arī mājās atgriezušies vienlaikus. Tā aizsākusies viņu draudzība... Ja Zemītim tā nāca no sirds, tad Ronis pildīja pienākumu. Drošībnieku uzdevumā ziņoja par savu kādreizējo biedru un draugu.

Uz prokuratūru Ronis atnāca pūzdams un elsdams. Cilvēkam tuvu pie astoņdesmit. Spēki jau galā, taču prāts skaidrs. Arī doma secīga. Pāris uzvedinošu jautājumu, un liecinieks sāka stāstīt: "Septiņdesmitajā gadā es apciemoju Zemīti. Biju pie viņa Koknesē. Sēdējām un dzērām tēju. Zemītis man stāstīja, ka uzrakstījis atmiņas. Kādas piecdesmit burtnīcas. Rakstījis aiz gara laika. Aprakstījis visu savu dzīvi. Gan par Ulmani, gan Staļinu un ieslodzījuma laiku. Darījis to pēc kāda cilvēka pasūtījuma. Tā, lai paliktu kaut kas pēc nāves.

Pasūtītājs bijis Jurgis Skulme. Kopā šņabi dzēruši un izdomājuši. Vēlāk Jurgis piedāvāja memuārus nosūtīt uz Zviedriju. Minēja arī Izu Genmarkeri. Meitas vārdā Cielēnu. Ar viņas palīdzību tās burtnīcas aizgādātu. Taču Zemītis atteicās. Te liels nopelns viņa meitai, kura dzīvo Amerikā. Viņa tēvu atrunāja: sanāksot vien nepatikšanas un krenķi. Arī es teicu, lai nedara muļķības. Zemītis paklausīja un burtnīcas sadedzināja. Turpat Pērses upes krastā iekūrām ugunsgrūdu un sadedzinājām." [Obs, 77]

Liecība īsa, bet precīza. Nosaukts gan pasūtītājs, gan pats rakstnieks.

Jānim Zemītim bija jau astoņdesmit trīs gadi. Vecums pieklājīgs. Uz prokuratūru vecais vīrs vairs atbraukt nevarēja. Vajadzēja viņu pratināt mājās. Divdesmit piektajā maijā prokurors ieradās Kokneses ciema Pērsejās. Tās vēl Zemīšu dzimtas mājas. Pats saimnieks cēlies no muižas kalpiem. Maskavā beidzis kara skolu. Mācījies kopā ar vēlāko maršalu Žukovu. Cīnījies Pirmā pasaules kara frontēs. Uzdienējis līdz štabskapteinim. Par drošsirdību apbalvots ar Svētās Annas ordeni. Vēlāk dienējis ģenerāļa Deņikina armijā. Tad Latvijas atbrīvošanās cīņās un Trīszvaigžņu ordenis. Jau pēc neatkarības atgūšanas Latvijas armija. Trešais Jelgavas kājnieku pulks. Kapteinis. Noteikts, saticīgs un izpalīdzīgs virsnieks. Spējīgs panest visas kara laika grūtības. Valsts intereses stāda augstāk par savējām. Pēc Ulmaņa apvērsuma atvaļināts. Nicīgi izteicies par vadoni. Zemītim nav patikusi Ulmaņa pašslavināšanās.

7. attēls. Skats uz "Pērsejām" no Bilstiņu puses. 2023. gada 15. aprīlis. V. Grīviņa foto.

Kad sākās Otrais pasaules karš, par Zemīti atcerējās ģenerālis Dankers. Bijušais Kurzemes divīzijas komandieris. Kapteini iesauca Vērmahtā. Viņš gan mēģinājis izvairīties, taču saņēma brīdinājumu: nepaklausības gadījumā uz Vāciju izsūtīs viņa ģimeni. Bija vien jāsamierinās un jākaro: dienējis būvbataljonā un cēlis frontes nocietinājumus. Vēlāk vācieši viņu notiesāja un atvaļināja. Sodīja par nepaklausību - virsnieks klausījies Maskavas radio. Atšķirībā no vāciešiem pratis krieviski un klausījies. Tas arī viņa grēks.

Kad ienāca krievi, Zemītis slēpās. Turpat Pērsejās. Kartupeļu bedrē ierīkotā bunkurā. Virsnieks tur nosēdēja gandrīz gadu. Viņu izdeva kāda krievu laukstrādniece. Zemīti arestēja četrdesmit sestā gada astotajā maijā. Pratināja dienām un naktīm. Nezin kādu noziedznieku atraduši! Tirpināja drošības komitejas vīri, leitnanti Agejenko un Proničevs. Ņēmās dzīvi silti, taču apsūdzība šķidra - dienot vācu armijā, Zemītis būvējis kara ceļus... Tā arī visa nelaime un vaina. Karagūstekni pataisījuši par "noziedznieku".

Arī radus mocīja. Sauca uz čeku gan tēvu, gan brāli un māsu. Visiem prasīja, vai līdzējuši Zemītim slēpties. Visu vainu uzņēmās tēvs. Viņš vienīgais palīdzējis dēlam. Lai ņem viņa galvu, bet neaiztiek bērņus. Arī pats Zemītis turējās kā virsnieks. Ne viņš kādu aprunāja, ne nodeva. Četrdesmit sestā gada divdesmit sestajā septembrī Iekšlietu karaspēka tribunāls pasludināja spriedumu. Sods - desmit gadu. Spriedumu parakstījis leitnants Ņekrasovs un ierindnieki: Bujevs un Korickis. [Obs, 78]

Vēl viens dzīves posms kapteiņa Zemīša dzīvē bija noslēdzies.

Kad Zemītis bija izstāstījis savu biogrāfiju, Grutups negaidīti ievaicājās: "Liecini, ko jūs rakstījāt savos memuāros?" Jautājums būtisks. Jā, ko tad īsti vecais vīrs tur rakstījis? Varbūt neko pretvalstisku? Rakstījis vien par māju, dabu un mīlestību... Ja tā, par ko gan vainot Skulmi? Arī pašu memuāru vairs nav. Tie sen, kā gājuši zudībā. Atlicis vien nopratināt Zemīti.

Vecais virsnieks sarāvās. Tādu jautājumu viņš nebija gaidījis. Nu vajadzēja atcerēties un stāstīt. Stāstīt visu, ko piedzīvojis un pārdzīvojis.

"Tas bija neilgi pēc Jurgā tēva, mākslinieka Ugas Skulmes nāves," mierīgā balsī iesāka Zemītis. "No gara laika sāku rakstīt atmiņas. Vispirms par četrdesmitā gada notikumiem Latvijā..."

Liecini, uz brīdi aplusa un, zīmīgi paskatījies izmeklētājā, turpināja:

"Lai jūs labāk saprastu... un novērtētu. Mans tēvs bija aktīvs piektā gada revolūcijas dalībnieks. Arī krusttēvu Zariņu par buntošanos nošāva. To visu stāstu, lai jūs izprastu... Lai būtu skaidra mana nostāja... Kā jau agrāk liecināju, mani trīsdesmit ceturtajā no armijas atvaļināja... Atbrīvoja par brīvdomību. Jāatzīst, ka nebiju sajūsmā par Ulmaņa nākšanu pie varas.

Četrdesmito gadu sagaidīju savās mājās... Pērsejās. Biju atvaļināts karavīrs. Uz tā laika notikumiem raudzījies no malas. Par krievu ienākšanu uzzināju no meitas. Viņa piedalījās Dziesmu svētkos Daugavpilī un savām acīm redzēja, kā ienāk svešzemnieki. Pēc pāris dienām viņi jau bija Koknesē.

Aprakstīju, kā valsts drošības orgāni apcietināja melnsimtniekus... un izveda budžus... Jāatzīst, ka no mūsu apkaimes neizveda tikpat kā nevienu."

Tiktāl Zemīša paskaidrojumi izklausījās pieņemami... Gandrīz kā no padomju vēstures grāmatas. Bet tad liecinieks izmeta ko tādu, kas izmeklētājam lika saspringt...

"Krievu ienākšanu aprakstīju kā brīvās Latvijas likvidēšanu. Kā Latvijas okupāciju. Tādās domās

bija arī citi latvieši. Memuāros rakstīju par Berlīnes viltību, kura pārdeva Latviju krievi... Toreiz tā domāja daudzi. Ne es vienīgais... Par to arī rakstīju. Arī par vāciešu ienākšanu. Mēs to uzskatījām par atbrīvošanu no krievu jūga."

"Nu jau iet par traku..." nodomāja prokurors. "Tāda ķecerība! Bet ko padarīsi?!" Apstādināt veco vīru vairs nevarēja. "Jāraksta vien viss, ko viņš stāsta."

Šķita, liecinieks aizvien vairāk iekaist. Acis sāka mirdzēt. Arī balss tembrs mainījās. Valoda kļuva aizrautīgāka un kaismīgāka: "Tālāk par Staļina laiku," turpināja Zemītis. "Desmit gadu pavadīju Noriļskas lēģerī... Rakstīju visu, ko biju redzējis un pārdzīvojis. Cik zvērīgi ar mums apgājās! Kā mirām badā! Kā šahtās aizgāja bojā mani biedri! Strādājām bez jebkādas drošības tehnikas. Cilvēka dzīvībai nekādas vērtības. Pat mirušos apgānīja. Čekisti ņirgājās par līķiem, spārdīja tos kājām un smējās..." [Obs, 79]"

A. Grūtupa norādītie, citētajā "Observatora" fragmentā (atzīmētie ar "Obs", Nr.) izmantotie avoti (saglabāta grāmatas autora sastādītā atsauču numerācija):

76 LVA, 1986. fonds, 1. apr., 45278–ls. lieta, 199.–202. lpp.

77 LVVA, 5601. fonds, 1. apr., 7333. lieta, 3.–32. lpp.; LVA, 1986. fonds, 1. apr., 949. lieta, 25.–27., 34.–61., 62.–68., 86. op., 88.–90., 101., 104. op. lpp.;

78 LVA, 1986. fonds, 1. apr., 45278–ls. lieta, 141.–144. lpp.

79 LVA, 1986. fonds, 1. apr., 45278–2s. lieta, 159.–160. lpp.[25]

PSRS Sarkanajai armijai atkārtoti okupējot Latviju, 1944. – 1945. gadā daudzi latvieši dodas bēgļu gaitās. Vācijā līdz ar māti un dažiem citiem radiem (pagaidām nav droši zināms vai kopā ar Jūliju un Āriju Zemītēm bez Ārijas brālēna izbrauca vēl kāds Zemīšu ģimenes loceklis) trimdā nonāk arī J. Zemīša meita Ārija. No ASV latviešu laikrakstā "Laiks" 1997. gadā publicēta raksta uzzinām, ka Ārija, "būdamā jauna ASV gaisa spēku karavīra līgava," **1948. gadā** ieceļoja ASV. Viņas dēls Džordžs Lī seko tēva pēdās un arī kļūst par karavīru, dienot gaisa spēkos. Dienestu Džordžs Lī beidz pulkvežleitnanta pakāpē kā komandējošais virsnieks 28. bumbvedēju grupā. Savā atvadu runā viņš teica, ka Amerikas neatkarības deklarācijas veidotājus vadīja karsta brīvības mīlestība, tāpat kā viņa vectēvu, kas cīnījās, lai iegūtu brīvību. Viņa vecāmāte rakstīja prezidentam Džonsonam, lai viņas vīram kapt. Zemītim ļauj izbraukt uz Ameriku pie ģimenes, bet bez panākumiem. Viņa brālēns, kas atstāja Latviju, būdams mazs zēns, cīnījās un krita Vjetnamā.[26]

AVOTI UN LITERATŪRA

1 Švābe, Arveds. *Zemes attiecību un zemes reformu vēsture Latvijā*. Rīga, 1930.; Agrārā reforma Latvijā, 1920.–1937. gads. *Nacionālā enciklopēdija*. Skatīts: <https://enciklopedija.lv/skirklis/31413-agr%C4%81r%C4%81-reforma-Latvij%C4%81,-1920%E2%80%931937-gads>

2 Galīgi piešķirtas zemes // *Zemes Ierīcības Vēstnesis*. – 1922. – Nr. 35. – 1. maijs. Skatīts:

<http://periodika.lv/periodika2-viewer/?lang=fr#panel:pa|issue:256124|article:DIVL45>

3 LVVA 1615.f., hipotēkas nr. 9328 ("Pērsejas"), 2.–4. lapa.

4 Ar Triju zvaigžņu ordeni apbalvoto 5. saraksts // *Valdības Vēstnesis*. – 1928. – Nr. 262. – 17. novembris. Skatīts: <http://periodika.lv/periodika2-viewer/?lang=fr#panel:pa|issue:4409|article:DIVL53|query:Jelgavas%20k%C4%81jnieku%20J%C4%81nis%20Zem%C4%ABts%20>

5 LVVA 1308. f., 11. apr., 13197. lieta.

6 LVVA 1615.f., hipotēkas nr. 9328 ("Pērsejas"), 7. lapa.

7 LVVA 1615.f., hipotēkas nr. 9328 ("Pērsejas"), 8. lapa.

- 8 LVVA 1615.f., hipotēkas nr. 9328 (“Pērsejas”), 9. lapa.
- 9 Sams, M. Pa Daugavas krācēm un klintīm // *Atpūta*. – 1931. – Nr. 350. – 17. jūlijs. Skatīts: <http://periodika.lv/periodika2-viewer/?lang=fr#panel:pa|issue:242477|article:DIVL356|query:Koknesei%20T%C5%ABrisma%20>
- 10 <http://periodika.lv/periodika2-viewer/?lang=fr#panel:pa|issue:668119|article:DIVL57|query:Koknes%C4%93%20t%C5%ABristiem%20>
- 11 Rainis ir dzīvs un runā mums no katras lietas // *Literaūra un Māksla*. – 1981. – Nr. 18. – 1. maijs. Skatīts: <http://periodika.lv/periodika2-viewer/?lang=fr#panel:pa|issue:666361|article:DIVL424|query:Kokneses%20Persej%C4%81s%20>
- 12 Tiesu sludinājumi // *Valdības Vēstnesis*. – 1934. – Nr. 231. – 12. oktobris. Skatīts: <http://periodika.lv/periodika2-viewer/?lang=fr#panel:pp|issue:6715|article:DIVL413|page:5|query:Kokneses%20P%C4%93rs%C4%93jas%20>
- 13 LVVA 1615.f., hipotēkas nr. 9328 (“Pērsejas”), 32. lapa.
- 14 LVVA 1308. f., 12. apr., 13623. lieta, 154. lapa.
- 15 LVVA 1308. f., 15. apr., 3742. lieta, 381. lapa.
- 16 Meliorācijas likums // *Likumu un Ministru kabineta noteikumu krājums*. – 1937. – Nr. 8. – 31. marts. Skatīts: <http://periodika.lv/periodika2-viewer/?lang=fr#panel:pa|issue:389620|article:DIVL93|query:likumu%20Meliorācijas%20likums%20likuma%20>
- 17 LVVA 1615.f., hipotēkas nr. 9328 (“Pērsejas”), 33. lapa.
- 18 LVVA 1615.f., hipotēkas nr. 9328 (“Pērsejas”), 35. lapa.
- 19 Tiesu sludinājumi // *Valdības Vēstnesis*. – 1938. – Nr. 10. – 14. janvāris. Skatīts: <http://periodika.lv/periodika2-viewer/?lang=fr#panel:pa|issue:8964|article:DIVL215|query:Kokneses%20Persejas%20>
- 20 LVVA 1615.f., hipotēkas nr. 9328 (“Pērsejas”), 37. lapa.
- 21 Atpūtas vietas // *Brīvā Zeme*. – 1938. – Nr. 145. – 2. jūlijs. Skatīts: <http://periodika.lv/periodika2-viewer/?lang=fr#panel:pa|issue:106234|article:DIVL1147|query:Kokneses%20Persejas%20>
- 22 LVVA 1615.f., hipotēkas nr. 9328 (“Pērsejas”), 38., 42., 43. lapa.; Tiesu sludinājumi // *Valdības Vēstnesis*. – 1939. – Nr. 85. – 17. aprīlis. Skatīts: <http://periodika.lv/periodika2-viewer/?lang=fr#panel:pa|issue:9456|article:DIVL213|query:Kokneses%20P%C4%93rsejas%20>
- 23 LVVA 1308.f., 2.apr., 268. lieta, 150. lapa.
- 24 LVVA 1308. f., 15. apr., 3742. lieta, 381. lapa.
- 25 Grūtups, A. *Observers*. Rīga: Atēna, 2009. – 66.–70. lpp.
- 26 Freimanis, K. Latvietis Amerikas gaisa spēkos // *Laiks*. – 1997. – Nr. 49. – 6. decembris. Skatīts: <http://periodika.lv/periodika2-viewer/?lang=fr#panel:pa|issue:113322|article:DIVL387|query:Latvietis%20Amerikas%20gaisa%20sp%C4%93kos%20sp%C4%93ku%20>